

Hvarför bildas fackföreningar?

Agitationsskrift

Af

H-n

Stockholm 1907

Socialdemokratiska Arbetarpartiets Förlag

Hvarför bildas fackföreningar?

Af alla de folkrörelser, som under senaste århundradet uppstått, har ingen fått ett sådant omfång och tillslutning eller väckt ett sådant uppseende som just arbetarerörelsen, och af densamma olika grenar har fackföreningsrörelsen tagit ofantliga dimensioner genom de tusende sinom tusende som öfverallt slutit och sluta sig under fackföreningarnas fanor. Det är därför icke underligt om mången, som ännu icke känner fackföreningsidén gör sig den frågan, som vi satt som rubrik här ofvan: *Hvarför bildas fackföreningar?*

För att kunna besvara denna fråga, måste vi först gifva en bild af arbetarens lif, fastän vi helst ville tro att detta är noggsamt känt af alla förut, så att det är öfverflödigt. Men det är nog icke så, ty då behöfde aldrig denna fråga framställas, utan saken stod klar för en och hvar.

* *
*

Huru ofta får man icke läsa i tidningarna och höra uttalat, så fort en fabrik eller verkstad upphör på grund af eldsvåda eller annan orsak: »Genom denna händelse äro hundratals arbetare med familjer arbets- och *brödlösa*». Arbetare, hafven I tänkt öfver hvad som ligger i dessa få ord? Jo, häri ligger just en bild af arbetarens ställning, dessa ord säga i omklädnad, att så länge arbetaren arbetar har han brödfödan, d. v. s. inkomster, så att han kan hålla lifvet uppe för dagen, men icke mera, ty så fort arbetet stannar för någon tid, är han utan bröd; han får alltså icke under den tid han arbetar betalt så pass att något kan läggas åt sidan för oförutsedda behof, såsom sjukdom eller annan arbetslöshet, ännu mindre för den tid då han, enligt naturens lag, icke mera *kan* arbeta, på lifvets afton, ålderdomen.

Vid alla sådana fall är arbetaren hänvisad till att, som man säger, söka hjälp af det allmänna, af andra människor, men då är det också slut med den frie arbetaren, då räknas han snarare som brottsling än som en af samhällsförhållandena lidande eller en i samhällets tjänst utsliten medlem, som borde få hvila lugnt till sitt lufs slut.

Du arbetets son och dotter i fabriken, i verkstaden och på bygget, där du från morgon till afton år efter år lägger ned hela din arbetskraft, känner du icke det ok som hvilar öfver dig? Känner du icke, att hur mycket du än arbetar, hur troget du passar på, så är du lika fattig ändå, medan andra, som kanske icke arbeta hälften så hårdt som du, ja kanske knappast något alls, blifva rikare och rikare, de lefva godt och bo snyggt, kunna bestå sig med allt godt som samhället består, men du, du får vända slanten många gånger för att få den att räcka till det nödortfigaste? Ser du icke att här måste vara något fel i maskineriet? Eller tror du kanske, att du bör ha det så där dåligt därför, att du bär namnet arbetare?

Kom då ihåg en känd sats, som du lärde i din barndom, nämligen den, att »den som icke vill arbeta, den bör heller icke äta». Drag ut meningen häraf och du skall finna, att den som arbetar mest bör lefva bäst.

Ånyo måste du då inse, att det är bakvänt ställt i samhället.

Namnet arbetare är blifvet en beteckning på en fattig eller i sämre förhållanden ställd person, som icke behöfver lefva som andra människor. Man ser bara en sådan benämning som »arbetarebostäder», d. v. s. sådana tarfliga bostäder, där inga andra vilja bo, eller »billiga kläder» eller »möbler för arbetsfolk» m. m.

Det ser efter detta ut som om arbetaren vore en sämre del af mänskligheten, och han räknas också som sådan, och det sorgligaste är just att äfven många arbetare själfva tro det, kanske därför att de ända från sin spädaste barndom inpräntas denna naiva tro.

Att arbetaren tvärt om är samhällets förnämsta individ —med arbetare menas här de personer, som utföra arbete till samhällets nytta, från gatsoparen till arbetsledaren — skola vi med några exempel försöka att bevisa.

En person, ägare till några hundra tusen kronor, vill bygga ett hus, icke för att han vill skaffa bostad åt några som behöfva det, utan för att föröka sitt kapital, men själf kan han hvarken rita eller mura, han måste leja andra att både rita huset och bygga upp detsamma. Men när andra skola göra arbetet, hvarför skall han då förtjäna på det? Jo, saken är mycket enkel: han köper arbetarnes arbetskraft till ett pris som är långt under det värde som de genom sitt arbete frambringa, de kanske få 3 à 4 kr. om dagen, men utföra arbete för 7 à 8 kr., skillnaden stoppar han i sin ficka, och när huset är färdigt har han kanske fördubblat eller i alla fall betydligt ökat sitt kapital. Men arbetarne, utan hvilka han intet hus fått, äro lika fattiga men mera utslitna.

Ett andra exempel: En person äger ett gruffält, som i sitt innandöme gömmer millioner, men själf orkar eller kan han icke bryta en sten lös. Äfven han köper arbetskraft till underpris. Om några år äro millionerna framme och han är en förmögen man, men de hundratals arbetare som slitit ut sig i de mörka grufschakten, äro lika fattiga, men kanske orkeslösa af det tunga arbetet.

Ja, men arbetarne ha ju fått sin lön, invänder man, och hvad kunna de mera begära. Vål sant, de ha *fått lön*, men icke för *allt* det arbete de utfört, de ha endast fått så stor lön att de något så när ha kunnat hålla lifvet uppe; de ha lämnat kanske 10 timmars arbetskraft men fått betalt för endast 6 timmar, därigenom har den så kallade vinsten uppstått för arbetsgifvaren.

Kanske I nu invändan: Ja, det är arbetarens fel att han icke tar ordentligt betalt, och det kan ju vara sant, men han kanske icke är så slug som arbetsgifvaren att räkna ut sitt värde, ty om han vore det, då skulle han icke låta lura sig. Men dessutom kommer en sak till: när magen skriker på bröd blir arbetaren kanske tvungen att sälja sig, och arbetsherren förstår då att bjuda det minsta möjliga, ty därigenom ökas hans vinst på arbetarens bekostnad. Detta går så mycket lättare som arbetaren känner sig i sin ensamhet liten och svag gent emot penningmannen. Men vore arbetaren däremot medlem af sin fackförening och därigenom försäkrad om sina kamraters hjälp, skulle han för det första icke vara tvungen att sälja sig för hvad som helst, och för det andra gent emot sina arbetsgifvare kunna uppträda så mycket säkrare och bestämdare, enär han visste, att när han försvarar sin rätt, försvarar han på samma gång sina kamraters sak och vet att han har hela kåren bakom sig. Ty här är det just som fackföreningen träder till och tar exempel af arbetsgifvaren, hvilken ser, att han med många händer förenade till ett helt kan frambringa stora arbeten och stor förtjänst.

Arbetare, skola icke äfven vi kunna lära oss att tillgodogöra oss vår förenade styrka, skola vi icke af allt hvad vi dagligen se omkring oss, hvilka storverk som vi kunna uträtta, lära oss att bära vårt hufvud högt, och känna oss stolta, men på samma gång känna det ovärdigt att för vårt samhällsnyttiga arbete afspisas med en liten bråkdel af det vi frambringa. Låtom oss själfva begagna våra förenade krafter, och det är just därför vi bilda fackförening.

* *
* *

Som ett bevis för hvad många förenade krafter kunna uträtta, därpå var senaste konst- och industriutställningen i Stockholm ett slående bevis. Tänker man på hvad som gaf den sin kraft och sitt imponerande utseende, så var det från det minsta till det största produkten af arbetet, af arbetarnes händer, en liten del från en och något annat från en annan. Men först när allt kom till samman bildades det imponerande hela; man stod där undrande och spörjande hur detta trollverk kommit till, och svaret blef endast ett: genom tusende händers hjälp. Arbetaren

måste där känna sig liten, men dock på samma gång så stor, att han just där såg ett slående bevis på hvad förenade krafter kunna uträtta och man kom ovillkorligen, vid åsynen af detta arbetarnes jätteverk, att tänka:

ack, hvilken makt arbetaren har, om han bara förstod att samfäldt bruka den! Hundra föredrag kunna icke bättre belysa frågan än just denna samling produkter af arbetarnes händer, för hvilka dock nu andra togo hedern och äfven mesta förtjänsten.

Och man frågar sig: huru länge skall det dröja innan arbetaren rätar på ryggen och begär sin människorätt, begär på allvar att få vara med och bestämma den lön han skall arbeta för och hur lång tid af dygnet han skall arbeta för andra samt hur lång tid som skall vara hans egen för att vara familje- och samhällsmedlem?

Af hvad förut sagts framgår, att fackföreningarnas särskilda uppgift är att genom den makt, som ett gemensamt uppträdande åstadkommer, skaffa sina medlemmar bättre existensvillkor såväl beträffande lön som arbetstid, hvilka två saker äro så nära sammanhängande, att den ena knappast kan lösas utan den andra. Ty det hjälper föga, att man säger att arbetaren förtjänar t. ex. 20 kr. i veckan, om han i stället för 10 timmar dagligen arbetar 12 timmar, ty då lämnar han faktiskt öfver 7 dagars arbete i stället för 6, och det är tydligt att han då skänker bort en stor del af sin arbetskraft för intet, hvilket förut också är framhållet.

Beräkningen, hvarefter arbetslönen bör utbetalas, bör därför vara bestämd efter timme och icke efter det mycket tänjbara begreppet dag. Dessutom bör arbetslönen beräknas så, att den räcker att lefva på hela året, så att arbetare, som till följd af klimatförhållandena äro hänvisade till att endast arbeta en del af året, böra ha så mycket högre timlön att den räcker för den öfriga tiden af året.

Detta anse en del arbetsgifvare vara en orättvis begäran, men då de själfva vilja på samma korta tid förtjäna så att de kunna lefva och lefva godt hela året, så kunna äfven arbetarne med lika stor rätt fordra samma förmåner.

I fråga om arbetstiden, spelar den för så väl den enskilde som för hela vårt samhällslif en så ofantligt stor roll, att den icke nog kan beaktas, ty man måste alltid utgå från den tanken, att människan är skapad till något högre än att bara arbeta, äta och sofva; och då måste hon ha tid öfrig att fullgöra sina andra uppgifter. Först och främst måste hon ha tid att skaffa sig allmänbildning genom läsning af böcker och tidningar samt i städer till att bevista föredrag och föreläsningar, som hållas just för att gifva arbetaren del af de resultat, hvartill vetenskapen genom sitt arbete kommit till hela samhällets nytta. Dessutom bör arbetaren ha tillräcklig tid öfrig att ägna sig för sin familj, för sina barns uppfostran samt för att i hemmet njuta af familjelifvets glädje. Icke heller må förglömmas nödig tid till att i kamratkretsen, i föreningen deltaga i öfverläggningarna om fackets eller det allmännas bästa.

Vi sade det allmännas bästa och mena därmed, att en fackförening bör icke inskränka sin verksamhet inom den trånga ramen af frågor, som endast röra fackets speciella förhållanden, utan den bör samtidigt ha den höga uppgiften att skola sina medlemmar i hvad som rör samhällets allmänna, kommunala och politiska angelägenheter, ty utom, eller rättare samtidigt med att jag är t. ex. en medlem i snickarekåren och föreningen, är jag äfven en medlem i kommunen och samhället och bör därför finna det angeläget att se till, hur där styres och förvaltas till mitt fromma eller min nackdel. Jag bör med ett ord vara en hel samhällsmedlem, men för att under nuvarande förhållanden kunna vara detta fordras ju ett visst mått af inkomster. Detta återigen måste så mycket mera sporra mig till att genom fackföreningens hjälp skaffa mig inkomster så stora, att de icke allenast gifva mig medborgerska rättigheter, utan så höga att jag *kan lefva som medborgare* och icke som fattighjon.

Det gamla ingrodda systemet, att arbetareklassen skall lefva efter en måttstock och de andra klasserna i samhället efter *en annan*, måste försvinna från en tid, som vill kalla sig upplysningens tidevarf, och människovärdet komma till sin rätt. Ty samhället är tillräckligt rikt för att föda alla dess medlemmar, blott det inrättas på ett praktiskt och för alla rättvist sätt. En dylik förändring kommer dock icke att införas förr än den del af mänskligheten, som lider under det bestående, nämligen arbetarklassen, säger ifrån, icke hvar för sig en och en, utan i samlad kår genom att som en man vara förenade i fackföreningar, fackförbund och ett starkt arbetareparti.

* *
* *

Därför att det organisationsarbete, som här åsyftas, icke är någon småsak, utan ett jättearbete, som skall utföras, fordras massor af förenade krafter och på samma gång rätt stort kapital, ty det känna vi ju till en och hvar, att ett stort företag utan tillräckligt kapital är dömt. Det fordras därför för föreningarna och förbunden att alltid vara så ekonomiskt starka att de, när det gäller, t. ex. då arbetarne utestängas (lockout) från eller blifva tvungna att nedlägga arbetet, då kunna träda till och utbetala understöd så stort, att icke dess medlemmar tvingas tillbaka under oket. Därför böra också afgifterna till föreningen anses som den viktigaste utgiftsposten som en arbetare har.

Dock anser mången arbetare föreningsavgifterna vara för betungande, synnerligast när föreningarna växa till i omfång och utdebiteringar måste göras till lönestrider och andra saker, hvartill den ordinarie kontingenten icke kan räcka, och vilja därför draga sig undan och gå sin egen väg. Men dessa böra komma ihåg, att i dag gäller striden yrkesbröder eller andra arbetare, men en annan dag kanske det gäller dig själf, och då kan några dagars hjälp uppväga de kronor som under flera år offrats i föreningen. Men äfven om det icke skulle gifvas något sådant direkt tillfälle att få igen det utlagda kapitalet, så var säker om, att utgifterna till föreningarna komma igen med ränta genom de förmåner, som yrket i allmänhet och du själf och din familj vinner genom föreningen. Tänken bara: ett öres förhöjning i timmen under ett år är mera än hvad som lägges ut till föreningen under två års tid, och hur otaliga äro icke de fall, där arbetarne utöfver hela linfen fått påökning i lönen och andra förbättringar utan att någon egentlig strid har behöft förekomma. Blotta tillvaron af en stark fackförening, som på samma gång står förenad med samtliga föreningar i samma fack i ett starkt förbund utöfver hela landet, har kunnat tillförsäkra arbetarna stora förmåner. Och ändå stå så många arbetare tvekande om de skola vara med, icke om de skola vara med och taga emot de fördelar som kunna ernås, ty därtill säger ingen nej, utan om de skola vara med och bidra till kostnaderna, om de skola vara med för att så eller endast skörda vinsten af andras sådd. Men kom då ihåg, att det är just detta system, användt mot kamrater, som vi klandrat hos dem som ingenting uträtta, utan taga vinsten af andras arbete.

Vi ha framhållit, att arbetarna genom sin fackförening skola tillkämpa sig bättre villkor, och det ligger därför nära till hands, som äfven många tro, att fackföreningarna särskildt ha till uppgift att stifta strejker. Men detta är ingalunda fallet, utan tvärtom vilja de så mycket som möjligt förbättra arbetsvillkoren genom fredliga men bestämda öfverenskommelser mellan arbetsgifvare och arbetare genom respektive föreningar. Att strejken ändå rätt ofta måste tillgripas beror i de flesta fall på, att arbetsgifvarne icke kunna förlika sig med den för dem nya tanken att underhandla med sina arbetares fackförening i stället för med sina så kallade »egna arbetare». Dock bör det heller icke förnekas, att arbetarne någon gång rusa i väg och i onödan nedlägga arbetet. Men sådant beror i flesta fall på, att de äro oskolade i fackföreningsrörelsen, ty nu mera äro i nästan alla fackföreningar och förbund stadgade vissa bestämda villkor utan hvilka ingen arbetsnedläggelse får företagas.

Dock, en mycket viktig sak bör man alltid komma ihåg, nämligen att det icke är nog att en gång genom sin förening tillkämpa sig förmåner, exempelvis höga löner och dylikt, och sedan tro att nu ha både föreningen och jag gjort nog, nu kunna vi hvila och njuta af förmånerna.

Nej, låt aldrig en sådan tanke få insteg, ty den skapar en slapphet, ett återfall till det gamla, som kan vara ödesdigert både för organisationen och dig själf. Ty var öfvertygad om, att de arbetsgifvare som en gång tvingats till eftergifter, de ha alltid ett vaket öga på fackföreningen och söka utröna densamma styrka. Och vid första lägliga tillfälle, när de se att icke arbetarne äro på sin vakt, så taga de tillbaka hvad de en gång måst medgifva, eller också låtsas de åtminstone icke om, att någon öfverenskommelse finnes till, och ett kanske dyrbart arbete är därigenom gjort förgäfves. Nej, har man en gång blifvit föreningsmedlem, bör man vara det med lif och själ, och har man skaffat sig fördelar, bör man vakta dem lika troget som en mor vaktar sitt späda barn. Hvarje medlem måste blifva en kontrollant, som icke bara ser till att gjorda öfverenskommelser hållas gent emot honom själf, utan äfven ser till att icke heller någon annan bryter de gjorda öfverenskommelserna.

Kort sagt, det måste finnas en ständig rapport mellan medlemmen och föreningen och genom densamma mellan de olika verkstäderna eller arbetsplatserna.

Om denna regel i allmänhet följdes, då skulle icke så många dyra strider föras om och om igen och dyrbart agitationsarbete verkställas förgäfves.

Må därför hvar och en lära sig inse, att en dylik försvarsställning är en absolut nödvändighet, lika nödvändig som att under tiden som magen smälter det ena målet mat tänka på att skaffa det andra, om icke magen skall blifva lurad och kroppskonstitutionen förslappas.

På samma sätt gäller det att ständigt se till, att först och främst själf fullgöra sina skyldigheter till sin fackförening, men älfven ständigt passa sina kamrater, så att de icke komma efter med sina afgifter till föreningen och därigenom strykas för skuld, och en kraft därigenom för tillfället går förlorad. Vi måste anse det som en hederssak, att alla arbetare på hvarje verkstad och arbetsplats äro fackföreningsmedlemmar. Endast därigenom kunna de betraktas som kamrater, och som sådana måste vi anse hvarandra som bröder i ordets allra ädlaste bemärkelse.

Dock, ofvan nämnda kontrollerande verksamhet bör icke inskränka sig till det speciella fack som hvar och en arbetare tillhör, utan utsträckas så att olika fack så att säga arbeta tillsammans, t. ex. på byggen. Äfvenså bör det ena fackets arbetare hjälpa det andra för att göra de olika organisationerna starka, i motsatt fall kan det ena yrket draga det andra med sig utför, d. v. s. försvaga föreningarna och försämra arbetsvillkoren.

* *
* *

Svaret på vår första fråga kan genom det redan anförda vara tillräckligt utvecklat, men kan dock i korthet sammanfattas sålunda.

Arbetarns lefnadsvillkor äro under nuvarande förhållanden onaturliga, ovärdiga en upplyst mänsklighet, men då de styrande i samhället icke själfmant vilja vidtaga nödvändiga förändringar till det bättre, måste arbetarna själfva fordra och genomföra dessa. Men då den enskildes kraft icke räcker till, måste alla förena sig till ett enda stort helt genom att bilda fackföreningar.

Dock bör ingen tro, att så stora förändringar kunna försiggå lika lätt som att vända om blad i en bok. Nej, här fordras långt och ihärdigt arbete, steg för steg. Men lika säkert som morgon följer på natt, skall det lyckas för arbetarklassen att skapa åt sig en gryende dag, hvilka motgångar än månne möta.

Vi sluta med Ferdinand Lassalles ord: »En purpurrand färgar den fjärran horisonten röd och blodig, bebådande det nya ljuset, töcken och moln höja sig, skocka sig tillsammans och kasta sig mot morgonrodnaden, då och då undanskymmande dess strålar — men ingen makt på

jorden förmår att hejda själfva solens långsamma och majestätiska uppstigande, och en timme senare står hon, synlig för hela världen, klart lysande och värmande på fästet.

Hvad en timme är i det sig hvarje dag förnyande naturskådespelet, det är ett eller två årtionden i det ännu mycket mera öfverväldigande skådespelet af en världshistorisk soluppgång.»

Efterskrift.

Af förestående lilla skrift framgår, att vi åsyftat en närmare förbindelse mellan de olika föreningarna och fackförbunden. Och sedan detta skrefs, i början af 1897, har också ett stort steg tagits i den riktningen genom Landsorganisationens bildande. Därigenom är så säga arbetarerörelsen länkad i en fast brödrakedja. De enskilda föreningarnas och förbundens arbete är blifvet som en del i det stora maskineriet, och därigenom är arbetareklassens samfälda styrka mångdubblad.

Denna Landsorganisation har också sedan sin tillkomst verkat som salt i surt öga på dem, som frukta för arbetar. klassens makt, och de ha därför också på alla upptänkliga sätt försökt att måla ut den som någonting för arbetarne högst farligt och skadligt. Men just detta bevisar idens stora fördelar. Ty samma visa känna nog de flesta igen både från fackföreningsrörelsens första tid och från fackförbundens början.

Men trots alla varningar, alla spådomar om det skadliga i denna rörelse, har den gått sin säkra gång framåt, och resultaten äro allt för väl kända, att här behöfva upprepas. Och Landsorganisationen är endast en naturlig fortsättning på dessa organisationssträfvanden och har till hufvuduppgift att understödja och sammanhålla vid de tillfällen, då arbetsköparne genom lockout söka hindra organisationsarbetet eller arbetarnes försök att förbättra sina livsvillkor, äfvensom vid alla tillfällen, då föreningsrätten hotas eller arbetarne utestängas vid försök att bilda organisationer samt vid lönenedsättningar.

Detta är alltså en fullständig försvarsorganisation och den fruktas därför af arbetsgifvarne, enär den står hindrande i vägen för deras tyranniska väldes bestånd. För att då riktigt skrämma folk, ha de plockat ut ett moment ur Landsorganisationens stadgar som lyder: »Ansluten förening har att senast inom tre år efter sitt inträde i Landsorganisationen äfven ansluta sig till det Socialdemokratiska arbetarepartiet, i annat fall anses föreningen från Landsorganisationen skild».

Detta spöke är det som skall skrämma. Bra enfaldigt i alla fall, ty hvart skola arbetarne höra, om icke just till Arbetarepartiet, det enda organiserade parti för öfrigt som finns. Att tala om ett liberalt eller konservativt parti är endast löjligt, utom i ett fall, när det gäller att bekämpa arbetarnes rättigheter. Då stå de nästan fullständigt eniga. Och till dem skulle arbetarne ansluta sig — nej, aldrig. Endast genom oss själfva och våra egna organisationer skola vi segra, och från den vägen bör ingen vika.